

Gedrag bij hoogbegaafdheid bekeken vanuit systemisch perspectief

Het lijkt erop dat er momenteel heel veel gevoelige en hoogbegaafde kinderen worden geboren. Wijze kinderen die ons (volwassenen) spiegelen en die eisen dat ons gedrag congruent is. Kinderen die ons erop attenderen en ons leren dat we op een andere manier naar de wereld mogen kijken. Ze laten ons zien hoe we de hoofd-hartverbinding met onszelf kunnen herstellen. Als ze die verbinding niet zien bij hun ouders en andere volwassenen, gaan ze zich machteloos, verdrietig en boos voelen. Dan kan het gebeuren dat ze hun gevoel en hun wijsheid niet meer gebruiken en zich aanpassen aan de wereld om hen heen. Het lichtje in hen dooft dan langzaam en ze zijn niet langer in staat om op een goede en gezonde manier met de situatie om te gaan.

door Margriet Schouten en Ingrid Dykstra

Het is de afgelopen jaren opvallend dat veel hoogbegaafde kinderen met een bijna identieke hulpvraag bij de praktijk aankloppen. Vaak hebben ze een onderliggende behoefte die vanuit het systeem verklaard kan worden.

- [1] Een kind moet het gevoel hebben dat hij de juiste plek heeft als kind van zijn ouders en de juiste plek in de volgorde van geboorte. Hij moet het gevoel hebben volledig deel uit te maken van het gezin en dat hij daarnaast ook overal zijn plek mag innemen: in de klas op school, op de sportclub etc.
- [2] Een kind moet gezien en gehoord worden in zijn behoefte(n) en zijn ouders moeten hem kunnen laten zien hoe je omgaat met negatieve en onplezierige emoties. Een volwassene moet emotioneel beschikbaar zijn en het kind laten zien en ervaren hoe hij moet omgaan met de 'wijze' lessen die wij in ons leven kunnen en moeten leren.
- [3] Een kind moet ervaren dat er een balans is in geven en nemen, dat zijn ouders goed voor zichzelf zorgen en dat ze verbonden zijn met elkaar en met hun kinderen. Ouders zijn de 'groten' en kinderen zijn de 'kleinen'.

Vaak spelen er onbewuste dynamieken en patronen een rol die al generaties lang worden doorgegeven. Als ouders de dingen blijven doen zoals hun ouders ze ook deden, verandert er niets. Dit heeft tot gevolg dat kinderen van verschillende generaties worstelen met dezelfde problemen. Vooral hooggevoelige kinderen lopen dan vast. Als ze dan ook nog hoogbegaafd zijn, wordt het nog lastiger. Ze proberen dan vanuit het hoofd, vanuit het verstand, te beredeneren (want vanuit het hart lukt dat niet) waarom iets niet goed gaat, waarom iets gaat zoals het gaat. Ze willen wel anders, maar hebben volwassenen vanuit hun gezonde deel nodig om dit te kunnen bewerkstelligen. Veel ouders zijn hier echter niet toe in staat omdat ze zich (nog) te veel in de overlevingsstand bevinden. Ze proberen alles met hun verstand op te lossen, waardoor hun gevoel wordt uitgeschakeld.

Ik (Margriet) benoem nu een aantal vormen van gedrag/symptomen die we veel zien bij hoogbegaafde kinderen en zal er drie uitwerken:

[*] concentratieproblemen (ADD/ADHD-gedrag);

[*] last van faalangst en onderpresteren;

[*] hooggevoeligheid: hoge prikkelgevoeligheid en daardoor snel overbelast;

[*] niet meer naar school willen (thuiszitters);

[*] het gevoel hebben nergens bij te horen;

[*] bij jonge kinderen: niet zindelijk worden;

[*] extravert (agressief) of introvert (het perfecte kind) gedrag thuis en/of op school.

Een familieopstelling kan in dit soort gevallen uitkomst bieden. Een opstelling doe ik altijd met mijn collega Ingrid Dykstra. Zij is een pionier in het werken met ouders en kinderen in een familieopstelling.

Werkwijze

Het werken met kinderen in familieopstellingen doen we met matjes (tapijttegels). Kinderen zijn vaak wel aanwezig in de ruimte waar we de opstelling doen, maar hoeven niet actief deel te nemen. In de praktijkruimte mogen ze lekker spelen, knutselen of zelfs even naar buiten gaan. De praktijk leert echter dat ze toch wel nieuwsgierig zijn en er graag bij blijven. We vragen eerst aan de ouders om met de matjes hun eigen innerlijk beeld van hun gezin neer te leggen. Ze leggen dan de matjes, die symbool staan voor de gezinsleden, op een bepaalde plek in de ruimte. Kinderen willen soms hun eigen beeld ook neerleggen. Als de matjes zijn neergelegd, vragen we altijd hoe het voor de ouders is om het innerlijk beeld van hun partner en/of kind(eren) te zien. Soms geeft dat al een soort bewustwording, omdat door het

neerleggen van de matjes de innerlijke beleving van iemand ineens zichtbaar wordt. We zien dat veel ouders hier meteen over willen praten, maar dat is niet de bedoeling. Het gaat om het voelen en niet om het denken en de drang om zaken te beredeneren (dat is namelijk een valkuil). We gaan werken met het laatst neergelegde beeld. Dat kan soms ook het innerlijk beeld van het kind zijn. Het maakt in feite niet uit met welk beeld we gaan werken, omdat alles toch in beweging wordt gezet. Vervolgens gaat Ingrid als eerste op de neergelegde matjes staan, één voor één. Zij voelt en geeft voor ieder gezinslid terug wat zij op die plek ervaart. Hierdoor wordt de onbewuste dynamiek meestal al zichtbaar en uitgesproken. Bij veel kinderen en ouders zie jij bij de terugmelding dat ze worden geraakt. Als kinderen niet bij de opstelling aanwezig zijn, zie je dat er op zielniveau toch wel iets gebeurt. Bij het kind ontstaat een verandering doordat er bij zijn ouders ook iets verandert.

In het tweede gedeelte van de opstelling leggen we er een tegel bij, die staat voor het thema of de zorg van het kind dat aangemeld is. Het is ver-

bazingwekkend hoeveel impact een thema kan hebben op alle personen die deel uitmaken van het familiesysteem: de één wordt onrustig en laat druk gedrag zien, terwijl de ander zich terugtrekt. Soms zie je ook dat een kind bij de inbreng van een thema tussen de ouders in gaat staan om zo voor hen te kunnen zorgen (parentificatie). Het toevoegen van het thema heeft vaak een enorme invloed op iedereen in het systeem. We zien regelmatig dat de verbinding, de ordening zelfs helemaal verdwijnt.

Het thema staat vaak symbool voor iets anders. Het kan bijvoorbeeld een innerlijk trauma/kindsdeel zijn van een van de ouders dat zij zelf niet willen zien. Dit kan betekenen dat een ouder zijn afgesplitste voeldeel heeft weggestopt en denkt dat het dan weg is. Een kind voelt dat echter altijd en neemt meestal het gevoel over dat correspondeert met het moment (dezelfde leeftijd) waarop de ouder het heeft weggestopt. Omdat de ouder het eigen trauma/kindsdeel niet wil zien en dus het gevoel uitschakelt, is hij minder beschikbaar voor zijn kind. Kinderen spreken de taal van het voelen. Als de ouders onplezierige gevoelens wegstoppen, zijn ze meestal ook niet meer in staat om fijne gevoelens te ervaren. Dit resulteert

erin dat de kinderen altijd voelen dat er op een diepere laag iets zwaars speelt. Doordat de ouder niet volledig beschikbaar is voor zijn kind, kan het kind angstig en onzeker worden. Kinderen hebben het namelijk nodig dat beide ouders emotioneel en fysiek beschikbaar voor hen zijn.

Het thema kan ook een persoon zijn die in het systeem niet gezien of gehoord is (dit kan bij de ouders, grootouders of broers/zussen of voorouders liggen). Het kan ook gaan om geheimen of trauma's in het familiesysteem waar het kind met de zorgvraag zich mee verbindt. Alles wat niet gezien mag worden, wordt door deze kinderen juist gezien en ervaren. Zij nemen dan het lot over en dragen dat met zich mee.

Aan de hand van drie praktijkvoorbeelden bespreken we de zorg van een kind met de uitleg vanuit de opstelling.

Praktijkvoorbeeld 1

Pascale, negen jaar, hoogbegaafd en veel te gevoelig.

Zorgvraag: Pascale is zeer hooggevoelig, superslim en raakt snel overprikkeld. Ze huult heel snel en om alles. Tegen haar moeder laat ze boos gedrag zien. Haar ouders willen houvast voor haar, zodat ze dichterbij zichzelf kan blijven. Ze snappen niet waarom Pascale steeds zo snel overstuur is. Moeder is zelf ook hooggevoelig en op het moment van de opstelling zit zij thuis met een burn-out.

Pascale komt samen met haar ouders naar de praktijk en legt haar innerlijk beeld met de matjes neer. Uit de opstelling wordt duidelijk dat Pascale niet op haar juiste plek staat in het familiesysteem. Pascale voelt haarfijn de stemming aan die er thuis is. Haar moeder staat niet in haar kracht, haar vader vindt dit maar moeilijk en Pascale doet haar uiterste best om haar beide ouders gelukkig te maken. Omdat moeder niet goed voor zichzelf kan zorgen en dus een zorgbehoefte heeft, vervult Pascale die zorgbehoefte. Zij zorgt daarnaast voor haar vader door zijn maatje te zijn en samen met hem dingen te doen die hem gelukkig maken (mountainbiken). Op het moment dat ze geen verbinding ervaart tussen de ouders, zorgt ze ervoor dat ze ziek wordt (onverklaarbare buikpijnen). Pascale weet dat haar ouders zich dan zorgen maken over haar en op deze manier dwingt zij hen als het ware om toch met elkaar in verbinding te komen. Pascale let ook goed op haar moeder. Ze wordt diep vanbinnen steeds boos en verdrietig als ze ziet dat haar moeder niet goed voor zichzelf zorgt, wat zich uit door extreem over de grenzen van haar moeder heen te gaan. Dit gedrag wordt gevoeld door het innerlijk diepgewortelde verlangen dat ze haar moeder duidelijk wil maken dat ze nu eens goed voor zichzelf moet gaan zorgen. Ook blijft Pascale ziek thuis als het niet goed gaat met haar moeder.

Pascale is bij de opstelling aanwezig en het is voor

een buitenstaander duidelijk zichtbaar dat ze zich op een diepe laag volledig bewust is van de situatie. Ze knikt bevestigend als Ingrid gevoelens verwoordt, en als het gaat om de zorg die ze heeft met betrekking tot haar moeder, slaakt ze een diepe zucht. Tijdens de opstelling gaat ze tekenen; ze tekent haar huis en haar gezin. De eerste tekening is een grijze grauwe tekening van haar huis zonder mensen.

Als we de opstelling verder uitwerken, zien we dat de moeder van Pascale haar eigen vader enorm heeft gemist in haar jeugd. Hij was altijd aan het werk en liet de opvoeding over aan zijn vrouw, die dat eigenlijk niet aankon. Het gemis van een vader tijdens de jeugd heeft een enorme impact. Vaders zijn er namelijk om je te leren hoe je jezelf in de buitenwereld neerzet en hoe je het beste je eigen grenzen kunt bewaken. Als je dat als klein meisje nooit hebt geleerd, is het logisch dat je je grenzen in de buitenwereld niet goed neerzet en dus een burn-out kunt krijgen.

Moeder is in haar jeugd, net als Pascale nu, haar eigen moeder gaan helpen omdat zij thuis de oudste was. Als kinderen al vroeg verantwoordelijkheid gaan dragen voor een van de ouders, is de kans op het ontwikkelen van hooggevoeligheid erg groot. Je gebruikt als kind dan namelijk je 'voelsprietjes' om te voelen hoe het met je ouders gaat en wat je eventueel kunt doen om te zorgen dat zij zich fijn voelen. Een klein kind weet niet waar hij zelf ophoudt en waar zijn moeder begint en andersom. Hij is in feite grenzeloos. Als de moeder verdrietig is, is het kind dat ook. Het kind ervaart dit dan als het eigen gevoel, terwijl het in werkelijkheid een overgenomen emotie is. Als de ouder nog steeds behoeftig is, kan het kind zich niet losmaken van het gevoel van zijn ouder. We noemen dit verstrikking. Dit patroon herhaalt zich dan in de rest van het leven en in relaties. Maar ook in het opnemen van prikkels, waardoor alles heel diep binnenkomt. Mensen worden dan heel kwetsbaar, omdat het hen afhankelijk maakt van hoe een ander zich voelt. Als je voortdurend bezig bent met de ander, raak je steeds verder verwijderd van jezelf. Dit is precies de kern van het probleem van Pascale. Als de lasten van moeder die door Pascale worden ervaren bij haar worden weggehaald en worden teruggegeven aan háár moeder (de oma van Pascale), merken zowel moeder als Pascale dat er een stuk meer innerlijke ruimte en verlichting is gekomen. Door deze ruimte ervaart moeder meer rust. Ze is hierdoor in staat om op het moment dat ze haar oude pijn als klein meisje weer voelt, daar goed mee om te gaan en er verantwoordelijkheid voor te nemen. Pascale is aan het eind nog druk aan het tekenen en ze vraagt of haar moeder even wil meehelpen, want ze wil de tekening afhebben. Samen met haar moeder tekent ze een nieuw huis. Iedereen is blij in haar tekening.

Twee weken na de opstelling heb ik een nabespreking met beide ouders. De moeder van Pascale vertelt dat ze na de opstelling veel rustiger is geworden en geeft aan dat ze meer bij zichzelf kan blijven en zich niet meer verliest in het contact met haar dochter. Pascale lijkt veel minder kwetsbaar doordat de supergevoelige buien zijn verdwenen. De boze buien komen niet meer voor.

Praktijkvoorbeeld 2

Boris, tien jaar, kan zich niet concentreren op school en laat heel druk gedrag zien. Zijn ouders komen binnen met de vraag of hij ADHD heeft.

Als bij een kind de diagnose ADHD wordt gesteld, betekent dit voor het kind dat hij een stempel opgedrukt krijgt en zich daardoor mogelijk een uitzondering gaat voelen. Er wordt vaak voor gekozen om het afwijkende gedrag met medicatie aan te pakken. Vanuit de praktijk start ik echter met een familieopstelling, want als de dynamiek wordt gezien en erkend bestaat de mogelijkheid dat het familiesysteem weer in balans komt en de ADHD-symptomen verminderen of zelfs verdwijnen.

Boris is niet bij de opstelling aanwezig, zijn ouders durven dat niet aan. Dat is geen enkel probleem, want een opstelling werkt toch wel door op een kind, ook als hij er zelf niet bij aanwezig is. Met beide ouders gaan we op onderzoek uit. Tijdens de opstelling blijkt dat er onuitgesproken verwijten zijn en er voelbaar spanning heerst tussen beide ouders. Voor Boris is dit niet fijn. Als deze dynamiek voortduurt, zal een kind in het vacuüm tussen de ouders gaan staan of zal hij zijn ouders emotioneel gaan steunen. Dit is een zware taak die zeer belastend is voor het kind, waardoor hij onrustig en beweeglijk kan worden. Soms gebeurt het ook dat een ouder een appel doet op de emotionele steun van het kind. In plaats van zelf voor het kind te zorgen, zorgt het kind dan emotioneel voor de ouders. Vaak is dit een patroon dat zich generaties lang herhaalt. De ouders of voorouders hebben op hun beurt weer

voor hún ouders gezorgd en zijn zich niet bewust van de vrijheid die een kind zou moeten hebben. Een kind zou niet met de last van de emotionele lading van zijn grootouders door het leven moeten gaan. Als deze dynamieken worden gezien en erkend, ontstaat er een helende beweging die het kind ontlast.

Het is confronterend voor de ouders om de last te zien en te erkennen en daar het eigen aandeel in te nemen. Als de ouders zelf in de opstelling gaan staan, voelen ze dat er een andere beweging nodig is. Deze verandering zorgt ervoor dat Boris wordt bevrijd van de ballast en de onrust die deze last veroorzaakte. De ouders gaan meer in verbinding naar huis. Als ik hen na twee weken weer spreek, is de energie tussen hen positief veranderd en laat Boris niet meer alle signalen zien die passen bij ADHD. De ouders zijn zich bewust van de oorzaak van het afwijkende gedrag van Boris en hebben er alle vertrouwen in dat hij nu zijn eigen weg kan gaan om te ontdekken wie hij is. Ze laten de ADHD-diagnose dan ook helemaal los.

ADHD hoeft niet altijd een verklaring te zijn voor druk gedrag. Er kan ook sprake zijn van een andere oorzaak. Soms zie je in de opstelling dat er sprake is van een verstrikking. Bijvoorbeeld wanneer een familielid uit een vorige generatie uit de familie verstoten is. Het is een belangrijke wet in het systemisch werken dat iedereen erbij mag horen en niet verstoten mag worden. Dat is een recht dat voor iedereen geldt. Als iemand er niet bij hoort, creëert dat namelijk verstrikkingen. Het kind is dan onbewust verbonden met een uitgestoten persoon uit een van de vorige generaties. Als de buitengesloten persoon in de opstelling wordt erkend en weer welkom wordt geheten, wordt de verstrikking verbroken.

Het is daarom belangrijk om zo veel mogelijk feiten van ouders te achterhalen over hun eigen systeem en familiegeschiedenis. Dit kan bijvoorbeeld door te kijken of er kinderen zijn die in een vorige generatie te vroeg zijn overleden en er daardoor niet bij horen. Bijvoorbeeld als oma denkt het zesde kind te zijn in de rij kinderen, maar er eigenlijk nog een miskraam, een abortus, een doodgeboren kindje of een vroeg overleden kindje tussen zit. Oma is dan eigenlijk kind nummer zeven.

Ouders die kampen met een schuldgevoel worden uitgenodigd om mild naar zichzelf te kijken: ook zij waren namelijk onbewust onderdeel van en verbonden met hun familiesysteem. Het mooie is dat je via systemisch werk de mogelijkheid hebt om ongezonde dynamieken te zien en te herstellen.

Praktijkvoorbeeld 3

Barend, elf jaar, hoogbegaafd en bedplassen.

De ouders van Barend zijn gescheiden en melden hun zoon aan omdat hij nog steeds in zijn bed plast. Barend wil graag aan het eind van het schooljaar op kamp, maar dat gaat niet als hij 's nachts nog in bed plast. Moeder, die grotendeels de zorg draagt, is al bij een bekkenbodemspecialist geweest. Barend heeft een plaswekker, maar die heeft het probleem nog niet opgelost. Beide ouders willen het beste voor Barend en hopen dat een familieopstelling meer inzicht geeft.

Uit jarenlange ervaring met opstellingenwerk weet Ingrid dat bedplassen in de meeste gevallen met het thema 'vader' te maken heeft. Dat is de reden dat in eerste instantie wordt gevraagd naar de situatie van vader. In veel gevallen blijkt een vader te weinig aanwezig doordat hij bijvoorbeeld veel werkt, of omdat hij nog volgens de klassieke verdeling de zorg draagt voor het onderhoud van zijn gezin. Het kan echter ook zijn dat hij door een scheiding op afstand leeft, is overleden of dat de vader niet bekend is (bijvoorbeeld bij adoptie of zaaddonorschap). De afwezigheid kan ook innerlijk zijn, als de vader slecht bij zijn eigen gevoelens kan omdat hij heeft geleerd dat mannen niet mogen huilen, altijd sterk moeten zijn en hun gevoelens niet mogen laten zien of zichzelf niet mogen verliezen in emoties. Ook thema's als een te zwakke vader, een te sterke vader of een vader met verslavingsproblemen kunnen naar boven komen en een rol spelen.

Uit veel opstellingen komt naar voren dat mannen vaak moeizaam toegang hebben tot zichzelf als het gaat om de periode dat ze kind waren. Ze hebben geleerd om dit deel van zichzelf niet zo serieus te nemen, of hier niet aan toe te geven. Dit werkt door op het moment dat ze zelf kinderen krijgen. Hun eigen kindervaringen worden dan geprojecteerd op hun kind(eren). Het is mogelijk dat ze nog heel sterk zijn verbonden aan iets uit

hun gezin van herkomst. Het kan bijvoorbeeld zijn dat hun ziel in een symbiotisch patroon nog heel erg hangt aan die van hun eigen moeder of dat hun eigen vader ook al op een niet gezonde wijze aanwezig was of niet tot voorbeeld kon zijn. Dit zie je bijvoorbeeld vaak bij de oorlogsgeneratie of de eerste naoorlogse generatie. De oorlogsgeneratie was alleen bezig met overleven, en ouders konden hun kinderen niet veel meer geven dan het leven. Deze generatie was en is vaak nog getraumatiseerd en gevoelsarm. De naoorlogse generatie kinderen heeft zich hierdoor niet gezien en gehoord gevoeld, ze moesten hun eigen weg zoeken, doorgaan, niet voelen maar volhouden. Zo kan bedplassen ook verwijzen naar een generatie eerder, dus naar de beide opa's en oma's van het kind. Hier duiken thema's op als de eerste man van oma, die in de oorlog is omgekomen. Oma is weliswaar opnieuw getrouwd, maar die eerste liefde is nog diep verankerd in haar hart. De tweede man heeft wel zijn plaats ingenomen, maar zal nooit kunnen tippen aan de eerste echtgenoot. Wat betekent dat voor de zoon die uit deze verbintenis is voortgekomen? We zien in dit soort gevallen een man die voortdurend op zoek is naar de liefde in het systeem. Dit wordt veroorzaakt doordat zijn ziel zich heeft verbonden met de eerste liefde van zijn moeder en vervolgens met zijn moeder zelf. Een kenmerkend deel van zijn persoonlijkheid zal zijn dat hij een 'moeders-kindje' wordt, wat gepaard kan gaan met onvoldoende of geen toegang voelen en hebben met vader en 'mannenenergie'. Dit resulteert erin dat iemand problemen ervaart om zijn mannetje te staan als echtgenoot en als vader van de kinderen.

Uit de opstelling blijkt dat er bij Barend sprake is van een groot gemis aan emotionele beschikbaarheid van zijn vader. Zijn vader blijkt innerlijk nog steeds intens betrokken te zijn bij zijn eigen moeder en kan zijn rol als vader en echtgenoot daardoor onvoldoende innemen. De uitleg over deze dynamiek geeft ook moeder meer duidelijkheid. Zij heeft altijd gevoeld dat haar man er niet helemaal voor haar was, waardoor zij heeft ervaren dat zij vader en moeder tegelijk moest zijn voor haar zoon.

Barend moet uiteindelijk een man worden en heeft zijn vader nodig als voorbeeld. Deze inzichten en onbewuste dynamieken komen tot stand met behulp van de opstelling, waardoor vader zich realiseert dat hij er meer moet zijn voor zijn zoon. Om meer in contact te komen met zichzelf wil hij ook graag zelf een opstelling doen over zijn eigen gezin van herkomst en zijn rol hierin. Doordat beide ouders zich er nu bewust van zijn dat de emotioneel niet-beschikbare vader de oorzaak is van het bedplassen, merken ze bij Barend eigenlijk meteen al een verandering. Vader heeft namelijk zijn innerlijke houding ten opzichte van zijn zoon onbewust al veranderd, wat een reactie teweeg-

brenkt bij Barend. Hij wil zelf aan de slag met de plaswekker, neemt meer verantwoordelijkheid en laat meer daadkracht zien. Door de bewustwording bij vader ontstaat er een verandering in het bedplassen van Barend; het wordt minder en verdwijnt.

Het is heel bijzonder om deze dynamieken naar buiten te mogen brengen en de last die kinderen dragen terug te geven aan de personen bij wie die last hoort. Hierdoor zie je meestal dat het gedrag verandert of het symptoom verdwijnt. ●

Ingrid Dykstra is van Duits-Nederlandse oorsprong, woont in Duitsland en komt regelmatig naar Nederland voor het geven van workshops, seminars en consulten.

Ingrid was een van de eersten die systemisch ging werken met kinderen, jongeren en gezinnen. Inmiddels is ze een autoriteit op dit gebied. Ze heeft ook een aantal boeken over dit onderwerp geschreven: *Kind en familietot en Familieopstellingen met kinderen en jongeren*.

Margriet Schouten is integratief kinder- en jeugdtherapeute en heeft een kinder- en jeugdpraktijk in Driebergen (www.kinderpraktijk-margriet.nl).

Ze geeft therapie en coaching aan kinderen, pubers, jongvolwassenen en ouders, is EMDR-therapeute en begeleidt kinderen die hooggevoelig en hoogbegaafd zijn. Samen met het kind en de ouders zoekt ze systemisch uit waar onbewuste lasten of dynamieken in het familiesysteem zitten. Ze werkt vaak samen met andere disciplines zoals familieopstellers/systeemtherapeuten, een paardencoach, een haptonoom, PMT-therapeuten, een reflexintegratietherapeute, coaches met betrekking tot bewust moederschap en een psychologe. Op deze manier biedt ze begeleiding op maat om het kind weer in zijn kracht te zetten en de ouders weer in verbinding te brengen in bewust ouderschap.